

Vetőmag

IX. évfolyam, 2002/2

Szerkeszti a szerkesztőbizottság
Elnök: Dr. Hullán Tibor

Feladataink az EU csatlakozás előtt

Várakozóan gyakran halljuk és mondjuk, hogy belátható időn belül, feltehetően 2004. január 1.-én az EU tagjai leszünk. A mezőgazdasággal kapcsolatos tárgyalások a döntő szakaszhoz érkeztek. A magyar hivatalos álláspontnak két sarkalatos jellemzője van. Egyfelől átmeneti időt nem kérve készek vagyunk a teljes EU-s jog-, és intézményharmonizációs, a statisztikai és információs rendszerek átvételére, a humán erőforrások felkészítésére, vagyis a közös piaci agrárrendszerbe történő beintegrálódásra. Másfelől a kötelezettségek vállalása mellett igényt tartunk a teljes körű agrártámogatásokra és kompenzációkra. Az EU-nak a jogok oldaláról is egyenrangú tagjai akarunk lenni, vállalva azt, hogy a csatlakozásra 2002 december 31-ig felkészülünk.

Mind több szakcikk jelenik meg a mezőgazdaságról, így a vetőmagágazatról is, hogy belépésünk az EU-ba milyen lehetőségeket, előnyöket, veszélyeket és hátrányokat jelent. Sok szó esik arról is, hogy a jog- az intézményharmonizáció milyen változtatásokat tesz szükségessé, aztán milyen gazdaságpolitikai és szakmai döntések szükségesek ahhoz, hogy a vetőmagágazat EU-s megméretése sikeres legyen, és mit kell tennünk az eredményes felkészülésünk érdekében.

Ismeretes, hogy a vetőmagtermelés, a természeti adottságok, a tradíciók, a logisztikai előnyök, az üzleti- a szakmai kapcsolatok, az intézményi háttér, a szakmai felkészültség és tapasztalatok alapján a mezőgazdaság jelentős és perspektivikus ágazata. A vetőmagágazat helyzetét nem célszerű elkülönítetten, önmagában vizsgálni, hanem azt a szántóföldi növénytermesztéshez, a zöldségtermesztéshez, a hozzájuk kapcsolódó feldolgozóiparral együtt, mint vertikumot kell elemezni és értékelni. Világosan látni kell, hogy a szántóföldi növény-, és zöldségtermelés színvonalának és eredményességének a megalapozója a biológiai alapok fejlettsége, a korszerű nagyteljesítményű fajta és annak kiváló minőségű vetőmagjának a használata.

A vetőmagágazatban az EU-s csatlakozási felkészülésünk a marketing szemlélet megvalósítása és a marketing eszközök komplex alkalmazása mellett lehet hatékony és eredményes. Ugyanis az EU-val szemben a marketing területén a legnagyobb a lemaradásunk. Elsődleges feladat az EU-s marketing gondolkodás és gyakorlat átvétele, elsajátítása, és ösztönzése. Úgy gondolom a vetőmagágazatban nem elegendő a jog és intézményi harmonizációt megvalósítani, hanem azokat szakmai, gazdaságpolitikai és marke-

tingstratégiai döntésekkel kell megerősíteni.

A mezőgazdasági jog és intézményi harmonizációval kapcsolatos magyar álláspontot és vállalatot azért tartom szükségesnek felidézni, mert az meghatározza azt a keretet és mozgásteret, amelyben gondolkodhatunk. Az EU-ban a növényfajtaforgalmazását az uniós irányelvek, az úgynevezett direktívák szabályozzák. Erre, mint bázisra, keretre épülnek az egyes tagországok nemzeti szintű jogszabályozásai. Nekünk is e direktívákat kell követnünk. (Nem alkothattunk olyan szabályozást, amely átlépi a direktívák adta keretet és javaslatot sem tehetünk a megváltoztatásukra.) Mőködünk és lehetőségünk van a direktívák keretei között, a megfelelő indoklás mellett a nemzeti sajátosságaink és érdekeink figyelembevételére és érvényesítésére, és ebben felhasználhatjuk a tagországok gazdag tapasztalatait és gyakorlatát. Viszont ezek a lehetőségekkel a tárgyalásokon és jogszabályalkotás során élnünk kell. Nem kevés munkáról van szó, mert a szántóföldi növénytermesztést hat direktíva szabályozza, amely a répa-félékre, a takarmánynövényekre, a gabonafélékre, a burgonyára, az olajos és rostonövényekre és a növényfajok közös fajtakatalógusára terjed ki. Mindezek tovább árnyalják, hogy 1966 óta újabb 34 direktíva szól a módosításokról. A zöldségnövényeket külön direktíva szabályozza, amelyet 37 direktívával módosítottak. A jó döntések meghozatalához ismerni kell a tagországok nemzeti szabályozását és gyakorlatát is. Számunkra különösen fontos a francia, a német, a holland, a dán, az olasz, az osztrák, az angol szabályozás ismerete és gyakorlata. Ez terjedelemre is több ezer oldalra tehető. A direktívák lényeges elemei a nemzetközi szervezetek szabályozásával harmonizálnak.

A jog és intézményharmonizációval kapcsolatos feladatok közül első helyen a fajtaelismerés, a vetőmag-minősítés, illetve a fajtavédelem hazai és az unió szabályozása közötti alapvető különbségekről kell szólni. A magyar jogi szabályozás szerint (az 1996. évi CXXXI Vetőmag törvény, a 88/1997.(XI.28.), az 5/1998.(II.11.) FM rendeletek) a fajtaelismerés, ami egyben a fajtavédelmi elemeket is tartalmazza. A fajtaoltalmat a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII törvény a szabadalmi jog oldaláról megerősíti a kizárólagosság biztosításával. Az EU-ban a fajtaelismerés, vetőmag-minősítés jogi rendszere, mint ahogy az előző részben bemutatásra került, a növényfajta kereskedelmi forgalmi rendszerére, a direktívákra alapozódik. A fajtavédelem ettől elkülönül, és az 1978, azt kiegészítő 1991-es UPOV Egyezményeken alapuló, a szellemi tulajdon védelmi rendszeréről szóló magánjogi intézményrendszer keretében működik fajtaoltalom formájában. A fajtaoltalom lehet nemzeti, vagy közösségi fajtaoltalom. A nemzeti fajtaoltalom egy ország területére szól és az egyes országok között különbség van abban is, hogy az oltalom a fajok egy meghatározott körére, vagy minden fajra és nemzetségre kiterjed. A közösségi fajtaoltalom az EU egész területére és minden fajra, és nemzetségre vonatkozik.

A kérdéskör mielőbbi rendezését az Alkotmánybíróság 9/2001.(II.23.) AB határozatának (a Vetőmag törvény két paragrafusát a határozat hatályon kívül helyezte) az 56/2001. FVM rendeletének (a vetőmagszabványok alkalmazása nem kötelező jellegű) végrehajtása is sürgőssé teszi.

A feladatokat röviden a következőkben lehet összefoglalni:

- Az UPOV 1991-es Egyezményhez mielőbb csatlakoznunk kell. A vetőmagszakma a csatlakozással egyetért. A magyar vállalatok szerint, minthogy a csatlakozás a jogharmonizáció része, azt a parlamentnek 2002. december 31-ig el kell fogadnia. Az UPOV 1991-es Egyezmény elfogadása a vetőmagágazat, az ország számára is előnyös. A szakmai szervezetek javasolják, hogy a farmerjog már 2003. január 1-jével bevezetésre kerüljön, összekötve azt egy minőségi vetőmaghasználatot ösztönző közvetlen, vagy közvetett támogatási rendszerrel.

- A fajtavédelem intézményi harmóniájának a megerősítése. Meg kell oldani a fajtaelismerés és fajtavédelem intézményrendszerének a szétválását. Ugyanis a fajtavédelem EU konform megoldásának szakmai (agronómiai és jogi) oldala megol-

dott. A DUS és a teljesítményvizsgálatoknak az EU direktívákkal való egyeztetése nem tűnik nagy feladatnak. Annál nagyobb feladat a fajtavédelem jogi oldalának a megoldása. Ugyanis a fajtavédelem a jogharmonizáció körülmények között kidolgozásán túlmenően gazdaságpolitikai és marketingstratégiai döntéseket is igényel a hazai növényi génvagyon megőrzése, a hazai növényfajták kereskedelmi pozíciójának megtartása érdekében, illetve azért, hogy a hátrányokat és a veszélyeket minimalizáljuk. Nem kevesebbről van szó, mint a magyar növénynevelés jövőjéről. A magyar növénynevelést, a –fajtatulajdonosokat és az EU értelmezés szerint a –fajtafenntartókat versenyképes helyzetbe kell hozni. A hogyanra részint a tagországok gyakorlatából, részint a vetőmagszakma javaslataiból lehet meríteni. El kell dönteni a nevelés területén mi az amit állami feladatnak kell tekinteni, és mi az amit privatizálni szükséges. A jogi szabályozásban a csatlakozásig a korábbi fajtaelismerésből származó fajtavédelmi jogokat fent kell tartani.

- A fajtaelismerés területén az EU gyakorlatnak és direktíváknak megfelelően külön nemzeti szabályozást kell a szántóföldi növényekről és zöldségnövényekről alkotni. A vetőmagszakmán belül ebben teljes az egyetértés.

- A szántóföldi és zöldségnövényekre is vonatkozik, hogy az EU direktívák és a magyar szabályozás szerint a fajtaelismerésre és vetőmag-minősítésre kötelező fajok listája nem egyezik meg. Azok a fajok, amelyek a direktívákban nem szerepelnek, a fajták minősítése sem kötelező, viszont azok a fajok, amelyek a direktívában vannak, átvételük kötelező.

- Azon fajok fajtáit, amiket az EU direktívák szerint nem kötelező minősíteni, de a magyar szabályozás szerint fajtaelismerésre kötelezettek voltak, célszerű egyenként a fajtatulajdonosok, a szakmai szervezetek véleményét kikérve, gazdasági, kereskedelmi és marketing megfontolások alapján dönteni arról, hogy mely fajták kerüljenek fel a nemzeti fajtalistára, mely fajtákat kell oltalomban részesíteni és vetőmagminősíteni, mely fajtákat kell szabad fajtaként kezelni.

Egyes esetekben változtatni kell néhány növényfaj szántóföldi, zöldség, vagy dísznövény besorolásán (technikai feladat).

- *Rendelkezni kell, hogy a nemzeti fajtalistáról, mely fajták kerülhetnek a szántóföldi növények közös fajtakatalógusába.* A közös fajtakatalógusba való bekerülés feltételei az EU konform DUS és gazdasági értékvizsgálat, a megfelelő névhasználat. Csak a rend kedvéért ismétlem meg a közös fajtakatalógusba való bekerülés a fajtának a közösségen belüli forgalmára jogosít fel. Ezt fajtánként tételesen az érdekeltek bevonásával egyeztetni szükséges. Ahol a vizsgálatok nem EU konformok, azokat – erre is van EU-s gyakorlat és példa – el kell végezteni. Úgy gondolom ebben az állam anyagi támogatása elvárható. (Előfordulhat, hogy a vizsgálat EU konform, csak az EU-s fajtákkal való összehasonlítás, az egybevetés nem történt meg, ebben az esetben az adminisztratív feladatnak tűnik.)

Itt szólok az ajánlati fajtalisták elkészítésének szükségességéről. Az államilag elismert fajták száma az egyes országokban, melyeket a nemzeti fajtalisták tesztítenek meg, rohamosan növekszik, úgyszintén a közösségi fajtalistákon szereplő fajták száma is. A termelők e fajtakinálat hatalmas tömegében eligazodni nem tudnak. A fajták további 2-3 évig tartó agrotechnikai vizsgálata, a szakmai szervezetek részvételével szükségessé vált. Az ajánlati fajtalisták összeállításának célja a termelők számára a teljesebb körű információszolgáltatás, útbaigazítás.

A fajtalisták EU konform áttekintése mellett a szaporulati fokok konformitását is egyeztetni kell.

- *A vetőmag-minősítésben az EU direktívák az irányadók.* A MSZ vetőmagszabványok betartásának kötelező jellege megszűnik (pontosabban a szakmai egyeztetés mellőzésével elhamarkodottan meghozott 56/2001. számú rendelettel megszünt, visszaállítása folyamatban van), de azokat ajánlati szinten fent kell tartanunk. Erre több példa is van az EU-ban (Dánia, Németország, Hollandia).

A vetőmag-forgalmazás az EU-ban a direktívákban rögzített, általában alacsony szinten meghatározott vetőmag-minősítési határértékek mellett történik. Nemzeti érdekeink, a természeti adottságok, a tradíciók, az exportorientáltság - a magas vetőmagminőség mellett szólnak. Olyan ösztönző szabályozási rendszer kidolgozása szükséges (erre vannak hagyományok) ami minden termelőt a minőségi vetőmaghasználatban tesz érdekeltté.

Itt kell felhívni a figyelmet arra is, hogy az EU direktívák nem ismerik az engedélyes vetőmaghasználat fogalmát. Ezért a fajtatulajdonosokat, a vetőmag-előállítókat is olyan helyzetbe kell hozni, hogy a minőségi vetőmag-előállítás biztonsága megnövekedjen (öntözés, kondicionált vetőmagtárolás, készletezés finanszírozása, stb.).

- *Külön szeretném felhívni a figyelmet az EU-ban kvótához nem kötött növényfajok csoportjára* (a herefélék, a fehérjenövények, a takarmánynövények, az alternatív növények, a zöldség, a fűszer- és gyógynövények egész sora), mert ezen növények termesztésének felkarolása alkalmas arra, hogy

- megfelelő marketing munkával az EU-ban meglévő potenciális piaci lehetőségekkel élhessünk;

- a hazai agrárpotenciál kihasználást, a környezetvédelmet, a vidékfejlesztést, a növénytermesztésben a vetésváltást (kulturálisbogar), az állattenyésztés színvonalának emelését (hazai fehérjetermelés és feldolgozás) segítsük;

- a hazai növényi génvagyon csatlakozás utáni hasznosítást megoldjuk.

- A zöldségnövényekkel külön cikk is foglalkozik, amelyre felhívom az olvasó szíves figyelmét. *Szükségességem, hogy a standard vetőmagról, mint egy kategóriáról, egy fogalomról szóljak*, mert a köztudatban e fogalom jelentése nem pontosan rögzült, és a standard vetőmag jelentősége a jövőben növekedni fog. A standard, mint a neve is jelzi: állandó, megbízható minőséget tartalmaz, amit ma már minőségbiztosítással is megtámogatnak. A minőséget a fajtatulajdonos, a fajtafenntartó garantálja, amelynek kontrollja az EU-ban megoldott, de legnagyobbat kontrollja a piac, a vevő értékítélete.

- A csatlakozásig még számos feladatot kell megoldani, pl. a címkézés, az adat és információszolgáltatás, az adminisztrációban a gyorsabb ügyintézés, a saját fémmárolás lehetősége, a szakmai szervezetek korszerűsítése, megújítása, az EU tárgyalásokon való alapos felkészülés elősegítése, stb.

A vetőmag szakma széles területeket fog össze. A vetőmag szabályozása (EU, nemzetközi szervezetek, hazai) rendkívül összetett. Kapcsolódási pontjai az agráriumot, sőt azon túlmenően a környezetvédelmet, a vidékfejlesztést, az élelmiszer-biztonságot, a nemzetgazdaság más területét, vagyis az egész társadalmat érintik. A jog és intézményharmonizáció és a hozzá kapcsolódó gazdaságpolitikai, szakmai és marketingpolitikai intézkedések az agráriumban egy hosszabb jövőt határoznak meg. A felelősségünk nagy. A vetőmag szakmában különíttetten műhelymunkák folynak, azok felerősödtek. Mutatja ezt a szakcikkek megnövekvő száma, a szakmai szervezeteken belül az aktivitás fokozódása. Szükség van az összegezésre, a szakmai érvek, vélemények, elképzelések ütköztetésére, az állásfoglalások kialakítására, a jog és az intézményharmonizáció megtételére, a gazdaságpolitikai, szakmai, a marketingstratégiai intézkedések meghozatalára, a csatlakozásra való felkészülés megkezdésére és felgyorsítására.

Szeretnék ismételt hangot adni annak a véleménynek és megállapításnak, hogy a szakmai civil szervezetek befolyása, felelőssége, egyszerűen jelentősége legfőképpen a piacon az önszabályozás, az etikus magatartás kialakítása miatt, meg a közelgő EU tagságunk miatt is megnövekedett, és növekedni fog.

Turi János

Zöldségmag-szektor az Európai Unió küszöbén

Az unió tagországaiban kialakított szabályozástól jelentősen eltér a magyar zöldségmag szektor jelenlegi szabályozása. A legalapvetőbb különbség, hogy az EU a zöldség vetőmag forgalmazását az egyéb vetőmagvaktól független külön direktívában szabályozza. A külön szabályozás a szektor speciális jellegzetességei miatt alakult ki. Ezeket a jellegzetességeket az alábbiakban kísérlem meg röviden felsorolni:

- a kis vetőmag mennyiségek, nagy fajta és tételszám;
- a fajtatulajdonos, vetőmag tulajdonos egy szervezet;
- a vetőmag termőhelye és a felhasználás helye egymástól távoli;
- a logisztikai nehézségek könnyen megoldhatóak;
- a hibridek széles körű elterjedtsége és gyors tényverése;
- a gyors fajtaváltás;
- a végső felhasználóig elérő kereskedelmi szervezet;
- a kínálati piac;
- az éles verseny.

Az EU direktíva lehetővé teszi, hogy az egyes tagországok részletes szabályozása – meghatározott mértékben – eltérjen egymástól. Figyelembe vehetők a helyi jellegzetességek, de nem megengedhetők a tartalmi ellentmondások.

Lássuk azokat az EU szabályozási elemeket, melyek eltérnek a jelenlegi magyar gyakorlattól.

FAJTAELISMERÉS

Elismerésre kötelezett zöldségfajták

Az EU direktívában a zöldségnövény fogalma definiált. Az elismerésre kötelezett fajok kis mértékben eltérnek a jelenlegi magyar szabályozásban foglaltaktól. Egyes fajokat és azok fajtáit nem kell államilag elismertetni. Az EU szabályozás átvétele és az ennek megfelelő eljárás a célszerű. Taggá válásunk után tehetünk javaslatot a nálunk elismerésre kötelezett, de az EU direktívában nem így szereplő fajok /pl. csemegekukorica, stb./ listába való beemelésére.

Fajtajegyzék

A fajtajegyzékkel kapcsolatos magyar szabályozás tartalmi része harmonikus az

EU gyakorlattal. Szükséges azonban néhány formai intézkedés melyekkel az EU konformitás megteremthető.

- Naprakész számítógépes információs szolgálat létrehozása és működtetése.
- Ideiglenes forgalmazási engedély intézményének megszüntetése.
- Fajta vizsgálatok befejezését követően 2 hónapon belüli listára vétel.
- Fajtaminősítő Tanács, mint intézmény átalakítása vagy megszüntetése.
- Az elismerés érvényességének 10 évre csökkentése.

Természetes, hogy ezeknek az intézkedéseknek vannak vagy lesznek tartalmi kihatásai is. Mindenesetre az ehhez való alkalmazkodás a piaci szereplők számára nem kis feladatot jelent.

Az elismerési folyamat

A zöldség fajtaelismerésének feltétele az EU szabályozás szerint „csak” a DUS vizsgálaton való megfelelés. A DUS vizsgálatok elvégzésekor, az ismert fajtától való megkülönböztethetőség a kritérium. A jelenlegi magyar szabályozásban előírt teljesítményvizsgálat nem feltétele az EU fajtalistára kerülésnek.

Hogyan kerülhetnek a jelenlegi magyar fajtajegyzéken szereplő zöldségfajták az EU listára?

Csak akkor, ha összehasonlításban, az EU-ban közismert fajtához viszonyítva is elfogadhatók az OMMI DUS vizsgálatok eredményei.

A szükséges lépések a következők:

- A magyar fajtatulajdonosok megjelölik azokat a fajtákat, amiket az EU listán szerepeltetni kívánnak.

- E fajták korábbi DUS vizsgálati dokumentációját összevetik a szükséges kontrollok vizsgálati dokumentációjával és az összevetés eredménye alapján a fajták listára kerülnek.

- Elképzelhető, hogy a DUS vizsgálatot meg kell ismételni – pl. régebben minősített fajtáknál – az EU-ban is közismert fajtához viszonyítva.

Az összehasonlítás, vagy a tényleges vizsgálatok költségeit a csatlakozási költségek részeként a kormánzatnak kellene finanszírozni. A vizsgálatok eredményei szolgáltatókat alapot arra, hogy e fajták a csatlakozás pillanatában EU listára kerüljenek.

Célszerű, ha a kiesett fajták, egy ideiglenes nemzeti fajtalistán maradnak. Azonban ezzel a fajtalistával csak a hazai forgalmazás lehetősége teremthető vagy marad meg.

Az EU fajtalistára kerülés nem csak azért fontos, mert a jelenlegi EU tagországok területén való forgalmazás lehetőségét teremti meg, hanem azért is, mert egyre több Közép és Kelet Európai ország teszi lehetővé az EU listán szereplő fajták forgalmazását külön adminisztratív procedúra nélkül.

Fajtavizsgálat

Az OMMI gyakorlata megfelel az európai gyakorlatnak.

Szükség van azonban

- a vizsgálati eredmények hozzáférhetővé tételére a többi tagország számára,
- az Európában szokásos kontrollok használatára,
- a tagországokkal való együttműködés bővítésére a hatékonyság javítása és a költségek csökkentése érdekében.

Ideiglenes forgalmazási engedély

Az ideiglenes forgalmazási engedély az EU szabályozásnak nem része. Egyes tagországok más-más szabályozási módot tartanak életben saját területükön.

Fajták visszavonása

A jelenlegi magyar szabályozás annyiban egészüljön ki, hogy a 10 éves elismerési idő lejártával – ha a fajtajogosult kéri – a vetőmagkészletek forgalmazására további 3 év álljon rendelkezésre.

Fajtafenntartás

Az EU direktíva előírásai szerint a fajta fenntartásának szakszerűségét, az adott tagországnak, ahol a fenntartás folyik, kell

garantálnia. A fenntartásnak átláthatónak és folyamatában is ellenőrizhetőnek kell lennie a dokumentációk alapján.

A fenti feltételnek csak úgy lehetséges megfelelni, ha a szakmai szervezetek létrehoznak egy – ISO szerű – fajtafenntartási folyamat leírását. Ez a leírás garantálja a szakmailag magas szintű fajtafenntartást és megteremti a folyamat ellenőrizhetőségét.

Természetesen megmarad a forgalomba kerülő tétel utólagos kitermesztése is, mint a fajtafenntartás eredményességének vizsgálati eszköze.

Tájékoztatói kötelezettség

Az EU a tagországokra szigorú és naprakész tájékoztatói kötelezettséget ró. A bejelentésekről, az elvégzett vizsgálatokról, a fajtajegyzékről, fajták visszavonásáról... stb. Ennek a kötelezettségnek szervezeti, működésmódbeli és technikai feltételeit meg kell teremteni.

Fajtatulajdonosi jogok védelme

Az EU tagországokban a zöldségfajták területén a fajtatulajdonosi jogok szabaddalmi eszközökkel való védelme egyáltalán nem elterjedt.

A fajtatulajdonosi jogok védelmét komplex eszköztár egy irányba ható alkalmazásával valósítják meg a fajtatulajdonosok.

Ezek az eszközök a következők:

- gyors fajtaváltás;
- hibridek használatának elterjesztése;
- vetőmag-szaporítás, kezelés, kiszereles egy kézben tartása;
- vetőmag kereskedelmi lánc lerövidítése (lehetőség szerint a végső felhasználó számára közvetlen eladás);
- jogvédelem oltalom formájában;
- fajta „rendőrség” ellenőrzése;
- szakmai civil szervezetek hatékony működtetése, önszabályozás;
- szigorú, hosszú távú érdekelismerés alapján, etikai kódex megalkotása és betartása;
- jogkövető magatartás.

Sajnálatos módon ezek eszközök következetes és teljes körű használata még nem a magyar gyakorlat része. Hiba azt gondolni, hogy a hatékony fajtatulajdonosi jogvédelem megvalósítható csak a jogi szabályozás eszközeivel.

Vetőmag-kereskedelem

A vetőmag-kereskedelem szabályozása az EU-ban két pályán valósul meg. A fajtatulajdonos döntheti el, hogy mely forgalmazási rendszert alkalmazza adott fajtája esetében.

1. Certifikált vetőmag forgalmazás

Nem tudok az EU-ban példát a zöldségmag szektorban a certifikált forgalmazási módra.

Egyébként a certifikált forgalmazás szabályozása lényegében megfelel a mai magyar gyakorlatnak és a gazdasági fajok forgalmazási gyakorlatának. Jellemzője a folyamatos állami ellenőrzés, szaporítási lépcsők szerint.

Talán ez az oka annak, hogy a jelen pillanatban érvényes magyar szabályozást azok, akiknek érdekében állt, EU konform jelzővel illették.

2. Céggaranciás forgalmazás

Működése alapvetően a piac szabályai szerint valósul meg és igen kevés elemében szabályozott adminisztratív eszközökkel és központilag.

Ennek a forgalmazási gyakorlatnak a megértéséhez, a jelenlegi magyarországi forgalmazási gyakorlattól teljesen eltérő alapállásra van szükség.

Feltételezni szükséges:

- az igen éles versenyt,
- a minőséget, mint a piaci pozíció megszerzésének és megtartásának egyetlen eszközét,
- a piaci szereplők hosszú távú gondolkodását,
- a szakmai civil szervezetek hatékony működését,
- ezeken a szervezeteken keresztül megvalósuló önszerveződést és önszabályozást.

A céggaranciális forgalmazás keretében az úgynevezett STANDARD vetőmag kerül forgalomba. Ez a kategória nem az utolsó szaporítási lépcső, és nem jelent alacsony minőséget. A STANDARD vetőmag egy állapot melyben az adott cég fajtái a végső felhasználóhoz kerülnek és minőségét 100 %-ban a cég maga garantálja.

A céggaranciás forgalmazásban az állami ellenőrzés nem terjed ki minden vetőmag tételre és az előállítás minden fázisára /szaporítás, tisztítás, kiszereles, stb./ . A minőségellenőrzést és -tanúsítást a cég maga végzi, az állami /hatósági/ fémmzárólás intézménye nem forgalmazási feltétel.

A hatósági nyilvántartási kötelezettség a forgalmazó cégek nyilvántartására korlátozódik. A forgalmazó cégek és az általuk folytatott tevékenység ellenőrizhető.

A forgalmazott vetőmag tételből 2 évig megőrzött minták alapján utólagos és szűrőpróbaszerű ellenőrzésekre kerülhet sor mind a magtétel fizikai minőségét, mind csírázóképeségét, mind genetikai tisztaságát illetően, vagy hatósági ellenőrző minták, illetve próbavásárlások útján.

A rendszer szabályozása és működése az ISO vagy egyéb hasonló minőségbiztosítási rendszerek szerint történik.

A fentiekben kísérletet tettem a fajtaelismerés és a vetőmag forgalmazás EU szabályozásának és a jelenlegi magyar gyakorlatnak néhány jellegzetes területen való összevetésére.

Reményeim szerint kiténik ebből az összevetésből, hogy nem csak az EU konform szabályozás átvétele szükséges ahhoz, hogy a zöldségmag szektor megrázkódtatások nélkül integrálódjon az európai aprómag kereskedelemben.

A szabályozás csak szükséges és nélkülözhetetlen formai kelléke a csatlakozásnak. A tökéletes szabályozás mellett, a versenyképes integrálódás elemi feltétele a központi források mozgósítása, a magyar fajták és cégek versenyképességének megteremtéséhez szükséges eszközök /fajták listára vétele, minőség biztosítási rendszerek bevezetése, EU országokban kereskedelmi szervezet kialakítása, stb./ biztosításához.

A csatlakozással a magyar zöldségmag szektor szereplői az EU-ban egy olyan pályán kapnak potenciális lehetőséget, ahol versenytársaik már évtizedek óta játszanak és nyernek.

A magyar piacon a bevezetésre kerülő szabályokhoz az ezeken a pályákon játszó EU-s versenytársak már tökéletesen alkalmazkodtak. De a feladat nehézségei ellenére sem vagyunk esélytelenek. A sikerhez viszont valamennyi külső és belső erőforrás mozgósítására lesz szükség.

A Vetőmag Terméktanács és a Vetőmag Kereskedők Szövetsége zöldségmaggal foglalkozó szekciói részt kívánnak venni ennek a kínálózó csatlakozási esélynek a kihasználásában. Ehhez kérjük valamennyi szakmai, hatósági és irányító szervezet segítségét és reméljük partnerségét.

Pavelka Árpád

Kalászos vetőmagforgalom és problémái

Folyóiratunk 2002. 1. számában tájékoztatót adtunk az őszi kalászosok 2001. évi őszi értékesítésének tapasztalatairól. Csak emlékeztetőként szeretném felidézni, hogy 2001-ben 63,2 ezer hektáron 327 397 tonna nyers őszi búza vetőmagnak való került megtermesztésre. Eből 155 360 tonna jutott fémzárásra, s vetőmagként való értékesítésre csupán 111 550 tonna. Saját területen a vetőmag-szaporítók 21 284 tonnát vetettek el. Tehát

vetőmagként 132 834 tonnát használtak fel és 22 597 tonna fémzárolt vetőmag maradt raktáron.

A vetőmag-előállítókat azonban nemcsak ez a fémzároltból megmaradt készlet terheli. *Jelentős, és meg nem térülő többlet költséggel járt, hogy a megtermelt 327 397 tonna vetőmagból csak 155 360 tonna került fémzárásra és 172 167 tonnát csak étkezési és takarmányozási célra lehetett felhasználni.* Egyes feltételezések szerint feketén került forgalomba. Így a „tisztasági veszteség” – ami miatt nem került legális vetőmag-feldolgozásra –, meghaladta az 50 százalékot. Az 1 tonna szántóföldi mag szaporításának árutermesztéshez viszonyított többletköltsége – 5 t/ha átlagnál – 5500 Ft/tonna. (Minősített anyamag ára idegenelési és többlet növényvédelmi, betakarítási és minősítési költségek.) Ez az összeg az értékesítés során – ha az áru nem vetőmag – nem térül meg, így eleve a vetőmag-szaporító gazdaságoknak közel 1 milliárd Ft bevételkiesést jelent. Ezt csak növeli a fémzároltan megmaradt vetőmag értéke és ehhez kapcsolódó költség-növelő tényezők. A kínálati piac fenntartása, megfelelő fajtaválaszték biztosítása természetesen együtt jár egy túltermeléssel. Itt azonban a költségek bele kell férjenek a vetőmag-értékesítés árába. Ha azonban a túltermelés ilyen jelentős mértékű az már egyértelmű ráfizetést, veszteséget jelent.

Ehhez kapcsolódó másik probléma az irányár kérdése. A Vetőmag Terméktanács Kalászos Szekció Bizottsága 2001. év őszi a 2000. évi irányáron nem változtatva 55 300 Ft/t végfelhasználói minimálárát hirdetett meg. Vagyis nem emelt árat – az inflációt lenyelte –, de meghirdette, hogy ezen ár alá menni nem szabad. 2001. őszi jelentős gondot okozott az áru őszi búza értékesítése, és ennek következményeként a vetőmag iránt sem volt megfelelő a fizetőképes kereslet.

A felhasználók csak a felújítási minimumhoz szükséges mennyi-

séget vásárolták meg. A forgalmazók pedig látva a túlkínálatot, igyekeztek vetőmag készleteiktől szabadulni, és sorozatosan szegték meg az irányárra vonatkozó határozatot.

Márpedig egy szakmai szövetség határozata csak akkor ér valamit, ha a határozat alkotói saját döntésüket komolyan veszik és betartják. Felmerülhet a kérdés, miért baj az, ha a vetőmag ára jelentősen csökken? A vetőmag-előállítás mögött egy folyamat áll, amely a növénynevelői munkával indul, a fajtaelismeréssel és fajtafenntartással folytatódik és a vetőmag-szaporítással, forgalmazással fejeződik be. Ha ebben a folyamatban nincs gazdasági eredmény, vagy kevesebb, mint

ami a működtetéshez szükséges, az előállított termék minősége romlik. Ezen az OMMI ellenőrző minősítése és a szabványok minőségi követelményei sem tudnak érdemben módosítani. Vetőmaghiány jelentkezik és azt a mezőgazdasági termelés, a minőség sínyli meg. Hogyan lehet ezen segíteni? A vetőmag iránti fizetőképes kereslet megeremtésével. *Az árubúza termesztés jelenlegi garantált áras rendszere – piaci zavar esetén – nem biztosítja a termelés költségeit sem.*

Az EU az agrártermelők és a fogyasztók, felhasználók érdekében bevezette az intervenció árát, ami lehetővé teszi a készletek szükség szerinti felvásárlását olyan áron, aminek jövedelemtartalma is van.

Természetesen az intervenció ár a piac összes résztvevőire – aki az áruval rendelkezik – is vonatkozik. Nem lehet alkalmazását a minőségi követelményeken kívül egyéb szempontokhoz kapcsolni. A kalászosok – mint legnagyobb és az időben is meghatározó jövedelemforrás –, az adott gazdálkodó fizetőképessége szempontjából jelentősek. Mivel a hazai rendtartás átalakítását az EU csatlakozás úgy is megváltoztatja, célszerűnek látszana ezt minél előbb megvalósítani. Vagyis kiszámíthatóvá és hosszabb távra kalkulálhatóvá téve a kalászosok termesztését, jövedelmezőségét. Reméljük mielőbb sor kerül erre.

A vetőmag-előállítók szempontjából – mint feladat – több kérdés merül fel.

Kezdjük talán a túltermeléssel. Magyarországon őszi búzát 1,0–1,1 millió

hektáron természetnek. Ezt a vetésterületet különböző – és itt nem részletezhető – okok miatt fenn kell tartani. A jelenlegi 40 százalékos minimális felújítási arányt feltételezhetően növelni kell. (Az intervenció ár bevezetése adott minőséghez kapcsolódik, mert csak jó minőségű étkezési búza értékesíthető biztonságosan. A minőségi étkezési árubúza termesztés egyik feltétele a minőségi fajták vetőmagjának folyamatos használata.) A nagyobb felújítási arány bevezetése a termelési célhoz jobban igazodó fajtakinálattal és ennek kihasználásával is összefügg.

Ha egyelőre egy 60 % felújítási aránnyal számolnánk és szokásos 250 kg/ha vetőmagnormával 160–170 ezer tonna fémzárolt vetőmagra volna szükség.

5 tonna/hektáros átlagterméssel számolva, ennek megtermesztéséhez 41–42 ezer ha vetőmag-szaporító terület szükséges. Ha a biztonság kedvéért csak 10 százalék körüli vetésterületet hozzátesszünk, akkor sem kell 45 ezer hektárnál nagyobb őszi búza vetőmag-szaporító terület a II. fokú vetőmag előállításához.

Már jeleztük, hogy 2001-ben az őszi búza vetőmag-szaporító területe 65 352 ha volt, amiből a szemlék során alkalmas minősítést kapott 63 200 ha. A 2002. évben eddig az OMMI-nél bejelentett szemléterület 53 129 ha. Igaz, hogy ez a tavalyi bejelentéshez viszonyítva 12 224 hektárral kevesebb, de még így is több 8129 hektárral az előbb kalkulált igényhez képest (noha 60 százalékos felújítási aránnyal számoltunk).

A vetőmag-értékesítési problémák megoldására többfelvetették a vetőmag-szaporítási kvóták bevezetésének lehetőségét. A vetőmag-szaporító gazdaságok nagy száma és a működtetés lehetőségeinek korlátjai miatt a kvótát szaporító gazdaságokra meghatározni nem lehet. Maga a

kvóta erőszakos beavatkozásnak tekinthető vetőmag-előállításunkban. A kvótás szabályozási lehetőséget Magyarország EU csatlakozás előtti állapota sem teszi célszerűvé.

Olyan megoldásokat kell keresnünk, ami a piaci automatizmusokhoz jobban alkalmazkodik. Ezért javaslatként az alábbiak jöhetnek szóba.

Első lépésként ki kell zárni a vetőmag-forgalmazásból az „amatőr” szaporítókat.

Sokan – a vetőmag-szaporítók meghatározott része – kis területen saját célra szaporít vetőmagot remélve, hogy így anyagilag jobban jár. A kis szaporítók abban gondolkodnak, hogy ha van kereslet az adott fajtára az igényein felüli mennyiséget minősítve, vagy a nélkül eladja a „szomszédnak”. Ez a gyakorlat egyrészt kiszámíthatatlanná teszi a vetőmagpiacot és ellentétes a magyarországi vetőmag jogszabályokkal is. Másrészt alapvetően ellentétes az UPOV 1991. évi határozatá-

val és ennek következményeként az úgynevezett farmer joggal. Meg kell gondolni tehát a fajtatulajdonosoknak, hogy ezt fenn szabad-e tartani és, ha igen, milyen korlátozásokat lehet életbe léptetni, pl. nem szemléltethető és fémzároltatható a saját célra továbbszaporított vetőmag.

Második lépésként szigorúan érvényesíteni kell a 2001. évben közreadott „Kalászos szaporítási szabályzat”-ot. Csak az kaphat elit vetőmagot továbbszaporításra és szemléltetheti, stb. azt, aki a szakmai, technikai követelményeknek megfelel.

Ennek hatására ki kell alakuljon „profi” kalászos vetőmag-szaporító gazdaságok sora. Ezek a gazdaságok a feltételek megteremtése után, a jövőben, a saját jogú minősítéssel (akkreditáció) megbízható szaporítói lehetnek a fajtatulajdonosoknak és vetőmag-ellátói a környezetüknek. A vetőmag-szaporító gazdaságokhoz kapcsolódhatnak azok az árubúza termesztők, akik olyan minőségi árut produkálnak, ami exportképes, javító búza, eladható és csak végszükségben, a piaci zavarok esetén számíthat, de akkor hatásosan, kiszámíthatóan az intervenció lehetőségére.

A vetőmag-forgalmazók meghatározó része kezdeményezte a Szabályzat felülvizsgálatát. A felülvizsgálat célja egyrészt a szakmai követelmények szigorítása, pontosítása, másrészt a követelmények meghatározásán túlmenően betartatásának megkövetelése, illetve szankcionálása. A javaslatok feldolgozás alatt állnak és a 2002. évi tényleges vetésterületek adataival kiküldésre kerülnek.

Feltehető a kérdés van-e más megoldás a túltermelésekkel, alacsony jövedelemszintű értékesítéssel, és sokszor minőségi gondokkal küszködő kalászosgabona vertikum részére? Megítélésem szerint jelenleg nincsen. Az intervenció bevezetése az árutermesztést szabályozhatja az EU-ban jól bevált módszer szerint. A vetőmag-előállításnak pedig egy önkorlátozó szaporító területekkel és minőségi versenyhez alkalmazkodni képes vetőmag-feldolgozókkal kell felkészülni.

Nem szabad a vetőmag megvásárlásánál döntő legyen, hogy mennyire olcsó a vetőmag, hanem az, hogy milyen fajta, megfelel-e az adott termesztési lehetőségeknek és értékesítési követelményeknek. A szabvány-szerűség csak alapkövetelmény, ezen belül döntő melyik tétel jobb minőségű (csírázóképeség, tisztítás, stb.). Mindez természetesen nemcsak szemléletváltást igényel, hanem kiszámítható jövedelmezőséget is.

Dr. Hullán Tibor

Ülést tartott a Vetőmag Termék Tanács Elnöksége

A Vetőmag Termék Tanács Elnöksége április 24-ei elnökségi ülésen értékelte az elmúlt időszak feladatait és az előttünk álló munkákat. Az értékelés keretében Dr. Láng László tájékoztatót adott az őszi és tavaszi kalászosok vetőmag-forgalmazásának tapasztalatairól. Megállapította, hogy lényeges túltermelés volt, aminek hatására a végfelhasználói irányár több esetben is megszegésre került, ami további intézkedéseket tett szükségessé. A jelenleg ismert 2002. évi vetésterület alapján az állapítható meg, hogy a vetésterületek általában csökkentek. A csökkenés mértéke azonban még mindig azt prognosztizálja, hogy az idén is túltermeléssel kell számolnunk. A témához többen hozzászóltak. A felszólalásokat is figyelembe véve, az Elnökség előtt az alábbi álláspont alakult ki.

A hazai minőségi árugabona ellátás feltétele a fémzárolt vetőmag használata, a magas felújítási arány. Ez mindenképpen kínálati piacot igényel. A kínálati piacnak azonban realisan korlátozottnak kell lennie. *A fajtatulajdonosoknak felül kell vizsgálniuk a 2002. évi előállításokat.* Saját jól felfogott érdekükben csak annyi vetőmagot szabad szántóföldi szemlében részesíteni, aminek piaca előre láthatólag biztosítható. A Szekció Bizottságnak meg kell vizsgálni a jelenlegi vetőmag-szaporítókat, érvényt kell szerezni a kiadott Szabályzatnak, és a vetőmag-tisztításokat, illetve fémzárásokat a várható realis igény szerint kell lehetővé tenni. Tudomásul kell venni ugyanakkor, hogy a vetőmag keresletet elsősorban a gazdálkodó felhasználók fizetőképessége irányítja. Ezért feltétlenül *indokolt volna olyan kormányzati döntés, ami az árugabonafélék értékesíthetőségét megnövelné, illetve megoldaná.*

Az Elnökség megtárgyalta a Kukorica Szekció tájékoztatását a francia Kukorica Vetőmag Szövetség látogatásáról, annak tapasztalatairól. A francia vendégek kihangsúlyozták, hogy a magyar kukorica vetőmagexport világpiaci nagyságrendben a 3. helyen áll. *Magyarország Franciaország után az EU legnagyobb kukorica vetőmag-szaporító országa.* Ezért az EU számára nem közömbös az a vetőmag-szaporító tevékenység, amit Magyarország a hibridkukorica vetőmag-előállításban végez. A francia képviselők javasolták a magyar Vetőmag Termék Tanács Kukorica Szekciójának, hogy a Vetőmag Termék Tanács keretében be az Európai Kukorica Vetőmagtermesztők Szövetségébe. Hasonló megkeresést kaptunk a Német Kukorica Szövetségtől is. A VT Elnöksége indokoltnak tartja, hogy Magyarország a csatlakozás előtt is már megfigyelő-

ként részt vegyen e szervezet munkájában. Ezért döntött, hogy megfelelő formájú meghívás esetén delegációt fog a VT kiküldeni az Európai Kukorica Szövetség Franciaországban tartandó Kongresszusára.

A Termék Tanács Elnöksége meghallgatta a fajtaelismeréssel, illetve vetőmag-minősítéssel, továbbá a fajtaoltalommal kapcsolatos jogszabály-módosítások pillanatnyi helyzetéről szóló tájékoztatót. Megállapította, hogy a legutóbbi elnökségi ülésünk óta a jogszabályalkotók részéről e területen érdemi előrelépés nem történt. Ha tartani akarják a 2002. december 31-ei határidőt, várhatóan a kormányzati viszonyok rendezése után, e feladat megoldása fel fog gyorsulni. Erre a VT-nek megfelelően fel kell készülnie. A Termék Tanács Elnöksége döntött, hogy bizottságokat fog működtetni a felkészülés szakmai háttér munkájának elősegítésére.

A VT külön kívánja jogszabályilag szabályoztatni – a vetőmag szabályozásán belül – a zöltség és a szántóföldi növények vetőmag-előállítását. Az előbbieket jogszabályi előkészítő munkájára Dr. Bittsánszky Jánost és Pavelka Árpádot kéri fel. A szántóföldi növényeknél, illetve a fajta-elismerési témánál az Elnökség szakértőként Dr. Pálvölgyi Lászlót kérte fel a nemesítő oldal részéről, továbbá kérte a Szekció Bizottságokat, hogy a fajtafenntartói, vetőmag-előállítói és kereskedelmi oldal képviselőiben szakértőket jelöljön meg. Ilyen szakértő kijelölése, különösen indokolt a kalászos, a takarmánynövényfajoknál és a nagymagvú hüvelyeseknél. *A létrehozott szakértői bizottságokba, a szakmai szempontokon túl, jogi kérdésekre is szakértőket kell a VT-nek bevonni.* A Vetőmag Termék Tanácsnak fel kell készülni, hogy a szakma érdekeinek megfelelően javaslatokkal tudja

támogatni a várhatóan felgyorsuló jogalkotást.

Szóba került a fajtaoltalom kérdése is, nevezetesen az a tény, hogy egyrészt a speciális fajtaoltalmat biztosító Szabadalmi Hivatal és a Szellemi Tulajdon Védelmi Bizottság, más résztől az OMMI egymástól függetlenül törvénytervezetet készített e témakör szabályozására. A két tervezet érdemi véleményezésére az FVM felkérte a Vetőmag Termék Tanácsot. Erre vonatkozóan szakértői anyag készül. Az Elnökségnek előzetes véleménye, hogy kormányzati feladatként kell eldönteni milyen intézményrendszer gyakorolja a jövőben a fajtaoltalmat. Megállapítható az eddigi gyakorlat alapján, hogy a Szabadalmi Hivatal a tulajdonoltalom jogi vonatkozásában, míg az OMMI a növényfajta oltalmának szakmai vizsgálata során (DUS vizsgálat) magas szintű munkát végzett. *Kérdéses lehet, hogy most a csatlakozás bonyolult fázisában szükséges-e új intézményi rendszert felállítani, működtetni e feladat ellátására, vagy a meglévők harmonizált szabályozása volna jobb.*

A Vetőmag Termék Tanács Elnöksége megvitatta a 2002. évi küldöttgyűlés napirendjeit, *jóváhagyta a 2001. évi pénzügyi beszámolót.* Elfogadta a 2002. évi tagdíjbesorolást és pénzügyi tervet. *Egyetértett – az alapszabályt figyelembe véve – a tagdíjhátalékos, és többszöri felszólítás ellenére sem fizető tagok kizárásának kezdeményezésével.* Az Elnökség tudomásul vette, hogy 2003. évben Alapszabály szerint aktuálisá válik a Termék Tanács tisztviselőinek újraválasztása. Ugyanakkor az elkövetkező időben olyan módosítások, kiegészítések válnak szükségessé, melyek a termékpiac érdeképviselet EU tevékenységéhez igazodó átalakulást kell szolgálják. Ennek konzekvenciájaként *feltételezhetően módosítani kell a Termék Tanácsot, így a Vetőmag Termék Tanács Alapszabályát is.* Praktikusság szempontjából felmerült az a javaslat, hogy a 2003. évi küldöttgyűléssel szemben egy későbbi időpontban (2004. év) következzenek be a várható módosítások, illetve kerüljön sor az Elnökség újraválasztására. Mindez azt jelenti, hogy *a jelenleg működő terméktanács vezetőség mandátumát célszerű volna egy évvel meghosszabbítani.* Az Elnökség utasította az ügyvezetést, hogy ennek lehetőségét mérje fel, és jóváhagyásra terjessze a Küldöttgyűlés elé.

H. T.

A NAPRAFORGÓ TERMESZTÉSE II. rész

Gyomirtás

A napraforgó gyomelnyomó képessége közismert. Gyors növekedése folytán viszonylag rövid az az időszak, amíg gyommentesítésre szorul. Gyomirtás szempontjából a kezdeti 4–6 hét a kritikus időszak. Ezt követően gyomelnyomó képessége egyre inkább fokozódik.

A napraforgó a gyomirtó szerekre rendkívül érzékenyen reagál. Különösen nagy gondot kell fordítani a kukorica utáni vetéseknél előforduló triazin károokra. 2002-ben ugyanis kénytelenek lesznek sokan kukorica után napraforgót vetni. Ezért a talajban felhalmozódó atrazin-szermaradványok hatása összegeződhet a napraforgó gyomirtásában kiváló hatékonyságának bizonyuló prometrin és terbutrin alapú herbicidek hatásával, ami fitotoxikus károkból nyilvánulhat meg.

A fajta megválasztásához hasonlóan, a napraforgó gyomirtásánál sem ajánlható „örökérvényű”, minden tájegységben és talajtípuson általánosságban ajánlható gyomirtási technológia. A termelők továbbra is a már jól bevált, minimális kockázattal járó *ppi* és *pre* alapkezeléseket részesítik előnyben, különösen a laza, könnyen felmelegedő talajtípusokon. A kedvelt *ppi* technológiák hagyományosan megbízható herbicidei; a trifluralin-hatóanyagú TREFLÁN 48 EC, a TRIFLUREX 26 EC, a TRIFLUREX 48 EC, vagy a benfluralin-hatóanyagú BALAN, stb. *Pre* partnerként pedig a közkezdelt RACER (fluorkloridon) a GOAL és a GALIGAN (oxifluorfen), valamint a GESAGARD (prometrin) stb. Újabban terjednek az ún. *pre-poszt* ke-

zelések is. Ennek régóta bevált módja a (napraforgó hibridszaporításokban, az árvakelésű napraforgó ellen az 1980-as évek elejétől alkalmazott) *preemergens* szerekhez adagolt REGLONE (40 % diquat-dibromid) vagy HARVADE 25 F (dimetipin). Különösen hatékony kombinációnak bizonyult a gyakorlatban a GOAL vagy GALIGAN + REGLONE tankkeverék (BENÉCSNÉ, 2002.)

Állománypermetezésre (poszt-kezelésekre) az egyszikűekkel erősen fertőzött területeken a speciális *graminicidek* (NABU S, FASILADE S, PANTERA, FOCUS ULTRA, AGIL 100 EC, stb.) használata indokolt.

Az utóbbi évek speciális gyomproblémái

Az elmúlt tíz évben bekövetkezett birtokátrendeződések a napraforgót, mint növényi kultúra nagyüzemi jellegét, egyértelműen hátrányosan érintették. Az új tulajdonosok sok esetben (pl. naprakészen vezetett táblatorzskönyvek hiányában) nem voltak, és nem is lehettek tisztában egy-egy szántóföldi terület speciális gyomproblémáival.

Hasonlóan a megelőző időszakok, illetve növényi kultúrák adott területre vonatkoztatott gyomirtási technológiával, vagy az éppen kialakult herbicid rezisztenciával, stb. Így adódhatott, hogy egyes termesztési övezetekben olyan új, vagy újnak hitt gyomfajok is megjelenhettek, amelyek már szinte a szakmai feledés homályába veszttek. A teljesség igénye nélkül említhetném: a napraforgó v. *bókoló szádort* (*Orobanche cernua*), a *kun szádort* (*Orobanche*

cumana), vagy éppen a burgonyafélék családjába (*Solanaceae*) tartozó *beléndeket* (*Hyoscyamus niger*), és a *csattanó maszlaggal* (*Datura stramonium*) közvetlen genetikai rokonságban álló *hólyagos szilkesarkot* (*Nicandra physaloides*). Ugyanakkor nem szabad megfeledkezni azon fajokról sem, amelyeket már többször „legyőzve” bizonygattuk jól bevált technológiánk örökérvényűségét. Ilyenek például: a *parlagfű* (*Ambrosia elatior*), a *fenyércirok* (*Sorghum halepense*), vagy a már említett csattanó-maszlag, illetve a *selyemmályva* (*Abutilon theophrasti*).

Mindezek közül a csattanómaszlag és rokon fajainak térhódítása teremt elgondolkodtató helyzetet. E fajok ismételt előtérbe kerülését nemcsak az egyoldalú nitrogén műtrágyázásban, vagy a sokáig változtathatatlanul hitt gyomirtási technológiák hiányosságaiban kell keresnünk, hanem inkább a herbicidekkel szembeni toleráns vagy rezisztens populációk kiszektálódásában!

Választás a lehetséges megoldások között

A korábbi évek trifluralin-hatóanyagú herbicideire (Treflán, Olitref, Trifluralin, stb.) alapozott *ppi* technológiák, illetve az ezeket kiegészítő (linuron és metabromuron) *preemergens* herbicid kombinációk több mint 10 évig változatlanul jó gyomirtó hatást biztosítottak. Esetenként egy-egy termesztési körzetben a *kicsiny gombvirág* (*Galinoga parviflora*), a *lapulevelű keserűfű* (*Polygonum lapathifolium*), illetve a *baracklevelű keserűfű* (*P. persicaria*), továbbá a

fenyércirok (*Sorghum halepense*) okozott ugyan némi szakmai riadalmat, de valamennyi üzem mindezt saját szakmai hiányosságként élte meg és nyugtázta.

A beválnak hitt gyomirtási technológiák tarthatatlanságára az 1990-es évek történései irányították rá a szakma figyelmét. Ekkor jelent meg ugyanis Észak-Bácskában az Iva (*Iva xanthiifolia*) és egyéb más veszélyes gyomnövény. Mindezek hamar feledtették az elért, viszonylag tartós sikereket. A szakmai társadalom hamar ráébredt arra, hogy a „betonozott” és a minden területre kiterjesztett általános gyomirtási technológiák felett elszállt az idő.

Szerencsére már ezt megelőzően olyan újgenerációs herbicideket is teszteltek az üzemek, mint a kiváló hatékonyságú: PROPONIT 840 EC, vagy mint a RACER, a GOAL és GESAGARD, stb. Ezek jól visszafogták mind a csattanó maszlag, mind a parlagfű tömeges térhódítását, de végleges megoldást mégsem hoztak. Rendelkeztek ugyanakkor olyan specifikus gyomirtó hatással is, mint pl. a GOAL, mely kiválóan gyérítette az étkezési- és madáreleség célú, csíkos napraforgókban tömegesen előforduló napraforgó szárdort. A csattanó maszlag ellen a GESAGARD, míg a RACER a parlagfű támadásával szemben jelentett megnyugtató védelmet. E hatásuknak köszönhetik mai napig is közkedveltségüket és elterjedésüket.

Az 1990-es évek közepétől azonban a csattanó maszlag – a már vázolt problémák miatt – olyan mértékben felszaporodott, hogy adott területeken szinte teljesen lehetetlenné tette a napraforgó-termesztést. Észak-Bácskában, de az ország szinte egész területén, így pl. az ország északi szegletében (Gödöllői térsége) is, egy-egy négyzetméteren olykor 150–200 egyed is virít! Míg a fenti felsorolásban szereplő herbicidek egyszikűekkel szembeni hatékonyságának zöme az ún. „fizikai szelektivitáson” alapszik, s közbelépésre – sikertelen kijuttatásuk esetén – még min-

den megoldást kínál egy jól irányított posztemergens kezelés (pl. FUSILADE, PANTHERA, NABU, AGIL, stb.) addig a kétszikűekkel szembeni, esetenként elmaradt hatásuk már csak legfeljebb MOD-OWN herbicidekkel kompenzálható!

A hatékony kombinációk

A Bácsalmási Agráripari Rt. évek óta megközelítően 500–1000 hektáron szaporít napraforgó hibrideket. A vegyszeres gyomirtást kiegészítő kézi kapálás mellőzésére, több éven át olyan gyomirtó szert, vagy herbicid-kombinációt igyekezett a gyakorlatba „bevinni”, mellyel részben válthatja a nagy munkaigényű kézikapálást, ugyanakkor a tábla gyommentességét is hosszú ideig fenntarthatja. A csattanó maszlaggal (mint veszélyes gyomnövényt) fertőzött területeket ugyanis az OMMI vetőmag-szaporításokból kizárhatja. Ezért olyan herbicidekre (v. herbicid kombinációkra) volt igény, amelyek tökéletes hatásúak, sem az anyai, sem az apai vonalakat nem károsítják, így azok együttvirágzását sem zavarják. A kiterjedt vizsgálatok alapján – mind mikro, mind makro-parcellákon – erre a célra az EVOLUS

80 DF és a különböző herbicidekkel alkalmazott kombinációit, valamint a RACER-t, a GOAL 2 E-t, a TIARA-t, a PROPONIT 840-t, valamint a DUAL-GOLD-ot, illetve megfelelő kombinációit találtuk a legalkalmasabbaknak.

A hatás bemutatása céljából mellékeljük a Szent István Egyetem, Gödöllői tangazdaságában beállított kísérlet eredményeit (1. táblázat). A több jó megoldás közül az EVOLUS 80 DF (100 g/ha) + FRONTIER (1,5 l/ha) megfelelő szelektivitással párosuló kiemelkedő hatékonysága biztonságos technológiai megoldást kínál mind a nagyüzemeknek, mind a magángazdák számára.

Elsősorban a kombináció

- szelektivitása (napraforgó hibridszaporításoknál ez meghatározó követelmény!);
- hosszan tartó és folyamatosan megújuló hatása;
- az egy- és kétszikűekkel szembeni hatásspektruma, valamint
- az úgynevezett „célgyomok” (parlagfű, csattanó maszlag, selyemmályva, mezei aszat, stb.) elleni kiváló hatékonysága miatt.

Növényápolás

A kelést követően, az állomány 3–4 párvalódi lomblevelés fenológiai stádiumánál, ajánlott a sorközművelő kultivátorozás beiktatása (hideg, vonatott tavaszokon esetleg startertrágyázással kiegészítve).

A kultivátor munkájának hatására a sárguló „fázó” növényállományok „levegőt kapva” visszazöldülnek, fejlődésük meggyorsul. Különösen vonatkozik ez a klor-amino-triazin (AKTIKON 80 WP, ATRAZIN 500 FW, HUNGAZIN PK 50 WP, HUNGAZIN RAPID FW, stb.) herbicidradvány sokkot „túlél” meggyötört, vagy a 8–10 lomblevelés fenológiai stádiumnál

1. táblázat: Hatékony gyomirtó szer kombinációk napraforgóban

Kezelések	Dózis kg/ha	Hatékonyság %			
		ECHCR	AMBEL	CHEAL	AMACH
Evolus 80 DF	0.1	65.0	91.7	96.0	83.7
Evolus 80 DF + Dual Gold	0.1+1.5	99.0	93.7	99.0	94.0
Evolus 80 DF + Proponit 840	0.1+2	97.3	94.0	99.3	94.7
Evolus 80 DF + Hamess	0.1+1.5	99.0	97.0	100.0	98.7
Evolus 80 DF + Frontier	0.1+1.5	98.0	95.3	98.0	98.7
Dual Gold + Goal 2 E	1.5+1	97.3	91.3	93.0	95.0
Evolus 80 DF + Frontier + Gesagard	0.1+1.5+2	98.3	96.3	99.3	99.7
Evolus 80 DF + Trophy	0.1+1.5	96.0	95.3	97.0	95.3
Racer + Dual Gold	2.75+1.42	94.7	95.7	92.3	94.0
Goal 2 E	1	84.3	88.3	86.7	90.3
Tiara + Goal 2 E	1+1	95.0	87.0	89.7	89.7
Racer + Dual Gold	2.25+1.25	94.0	93.7	90.7	91.0

Jelölés: ECHCR = kakaslábfiú AMBEL = parlagfű
CHEAL = fehér libaparéj AMACH = karcsú disznóparéj

kijuttatott posztemergens MODOWN 4 F (bifenox) herbicid által visszafogott, állományokra. Az e stádiumnál végzett másodszeri kultivátorozás a talajfelszínen is penészgyepet alkotó *fehérpenészes szár- és tányérrothadás* (*Sclerotinia sclerotiorum*) felszíni telepeit elroncsolva megakadályozza az apotéciumok kifejlődését, s vele az aszkospórák okozta levél-, szár- és tányérfertőzöttségek létrejöttét (HORVÁTH, 1996). A kultivátorozás tehát a fehérpenészes szár- és tányérrothadás kórokozója elleni agrotechnikai védekezések egyik döntő láncszeme is lehet. A 6–8 pár lomblevelés fenológiai-stádiumnál a levéltetvek elleni védekezés is szükségessé válhat, illetve itt alkalmazhatjuk leghatékonyabban a posztemergens herbicideket (L. a gyomirtás fejézet).

Ugyancsak a 8 pár lomblevélnél juttathatjuk ki a kiváló hatékonyságú ALERT S (fluzilazol + karbendazim) fungicid 1 l/ha-os dózist is a diaportés betegség, a szklerotiniás szár- és tányérbetegség, valamint az alternáriás betegségek ellen, biztos prevencióként!

A csillagbimbós fenológiai-stádiumtól kezdődően, a különböző cserebogárfajok kártételére kell számítanunk (pusztai cserebogár, kis- és nagy fináncbogár v. zöld cserebogár, májusi cserebogár, stb.), ami esetenként a mezeipoloska-fajok kártételével is párosul (HORVÁTH, 1996; 1999). E fenológiai stádiumnál célszerű szántóföldi géppel kijuttatni a tányérbetegségek elleni prevenciót szolgáló készítményeket (RONILAN FL, RONILAN DF, ROVRAL 50 WP, SUMILEX 50 WP, AMISTAR, KONKER, MILSTAR, Ch. FUNDAZOL 50 WP, KOLFUGO, stb.), különösen csapadékos időjárás esetén. Az ún. „sárgabimbós” fenológiai stádiumban, vagy a virágzás kezdetén kell másodszer is kijuttatni az ALERT S 1 l/ha-os dózist repülőgéppel, vagy speciális célgéppel, illetve hidas traktorral. Az ALERT S kétszeri kijuttatása ugyanis – akár száraz, akár nedves periódusban – bizonyítottan magas termésátlag többlettel jár!

A citromérés fenológiai-stádiumában a kártevők- és kórokozók elleni védekezések képezhetik, a vegyszeres beavatkozások alapját.

Majd – többnyire ezt követően – védekezhetünk a helyenként intenzíven károsító gyapottok-bagolylepke II. és III. nemzedékének lárvái elleni inszekticidok, illetve – a vegyszerek állományszárítását megelőző – utolsó növényvédelmi beavatkozásként, az *Erwinia-Rhizopus tünetegyűttes* ellen is, réztartalmú készítmények használatával (Horváth, 1996; 1997; 1999).

A kaszatok 30–35 százalékos nedveségtartalmánál – deszikkáció esetén – a vegyszeres állományszárításnál engedélyezett készítmények használata javasolt.

Dr. Horváth Zoltán

Kérés az olvasóhoz

Visszatérő téma az ajánlati fajtalista bevezetésének szükségessége.

A késlekedés oka nemcsak anyagi, szervezeti, hanem módszertani. A cikk ez utóbbi kérdés értelmezéséhez ad segítséget.

Nem kerülgethetjük tovább az ajánlott fajtalista bevezetését. Ennek érdekében a Vetőmag Terméktanács köszönettel venné minden érdekelt véleményét, kritikáját a felvetett témával kapcsolatban.

Módszer, a napraforgó ajánlati fajtalista elkészítéséhez

A napraforgó termesztése Magyarországon is eltérő termőhelyi adottságú és különböző agrotechnikai színvonalú gazdaságokban történik. A sikerhez vezető út első és legdöntőbb feltétele ezért – a természetű hibrid kiválasztása.

Az utóbbi öt évben a minősített napraforgó hibridek száma hazánkban is robbanásszerűen emelkedett, magával hozva egy fajtaváltási folyamatot.

A napraforgó biológiai alapjainak hazai fejlődésére jellemző, hogy míg 1996-ban 44 államilag minősített hibridből választhattak a termelők, addig pl.: 2001-re ez a szám már 123-ra nőtt.

A minősített hibridek olaj- és kaszattermése, továbbá olajtartalma közötti különbségek, a hibridek megválasztását döntően befolyásolják – közgazdasági vonzata miatt is – a termesztés eredményességét.

Természetesen az említett különbségek mellett az egyes napraforgó hibridek ökológiai, agrotechnikai igényei is eltérőek. Így igen fontos és egyáltalán nem könnyű feladat a növénytermesztők számára a bőséges fajtaválasztékból a termesztés helyszínén az illető termőhelyi viszonyokra leginkább adaptálható hibridek kiválasztása.

Egy-egy hibrid ugyanis csak akkor tudja genetikai termőképességét kellően kifejteni, ha biológiai igényei az ökológiai adottságokkal és a termesztési feltételekkel összhangban vannak.

A terméshozam mellett kiemelt figyelmet érdemel a termésstabilitás is, mivel ez a hibridek elterjedésének és piaccon maradásának lényeges kritériuma.

Különösen fontossá vált e tulajdonság az elmúlt évtizedben az időjárási szélsőségek, a fajtaváltás és a termesztéstechnológia negatív irányú változásainak következtében.

Egyáltalán nincs tehát könnyű helyzetben – a világszínvonalú hibridkínálat ellenére – a fajtaválasztást illetően, napjaink termelője.

Ráadásul, a rendelkezésre álló fajtakísérleti eredmények és fajtaismeretű kiadványok /leíró fajtalista, cégkiadvány, stb./ sem igazán segítenek eligazodni ebben a kérdésben.

A fenti okokra tekintettel időszerű lenne egy ajánlati fajtalista elkészítése és közreadása a napraforgó termeszők részére.

E cél megvalósításához szeretnénk hozzájárulni az alábbi módszertani kísérletsorozat eredményeinek ismertetésével.

A hazai napraforgó-termesztés meghatározó, és egyben legfontosabb érécsoportja a korai csoport.

Ebből a megfontolásból az érécsoport néhány hibridjével kísérletsorozatot állítottunk be azok terméseredményeinek és termésstabilitásának vizsgálatára. Különös tekintettel a H: S és a H: N jelű hibridekre. A kísérletsorozat eredményeinek ismeretében pedig lehetőség nyílik egy ajánlati fajtalista elkészítésére.

Vizsgálati módszer

A kísérletsorozatot az egymást követő évjáratokban ugyanazon termőhelyeken állítottuk be 5–5 különböző genotípusú és eltérő érdekelttségű, korai érésű napraforgó hibriddel. Közülük két hibrid /H: S, H: N/ mindkét évben szerepelt a kísérletsorozatban.

Ha az 1998. évet átlagos évjáratnak tekintjük, akkor a kísérleti eredmények megítéléséhez szükséges tudni, hogy a kí-

(Folytatás a 12. oldalon)

(Folytatás a 11. oldalról)

sérletsorozat első éve 1999 rendkívül csapadékos, a második év 2000 rendkívül aszályos volt.

A 4 kísérleti hely /Békés, Fejér, Pest, Zala megyék/ nemcsak ökológiai adottságait tekintve különbözik egymástól, eltérő az egyes helyek agrotechnikai színvonala is.

A kísérletek elrendezésénél az OMMI által javasolt és az államilag minősített hibridek nagyüzemi kísérleteiben is általánosan használt metodikát követtük. Az egyes parcellák mérete 0,25 ha volt.

A kísérletsorozat eredményeinek feldolgozását és értékelését biometriai módszerekkel végeztük.

Betakarításkor minden egyes termőhelyen, minden egyes hibridből mintákat vettünk, melyekből meghatározásra került a betakarításkori nedvességtartalom és a tisztaság. Ezeket az értékeket később – a termésmennyiség meghatározásakor – minden egyes hibridnél 9 %-os víztartalomra és 98 %-os tisztaságra korrigáltuk /CEREOL specifikáció/.

A minták olajtartalmát NMR módszerrel a CEREOL Magyarország Rt.-nél határoztattuk meg.

A kísérletben szereplő hibrideket a kísérlet módszertani jellege miatt H: A, H: H, ... betűkkel jelöltük.

A termésmennyiséget az X értékekkel, a termésstabilitást a CV értékekkel jellemeztük. A CV érték véleményünk szerint egyszerűbben értelmezhető a növénytermesztők számára a fenotípusos variancia értéknél.

Az egyes hibridek értékelésénél gyakorlati tapasztalataink alapján figyelembe vettük, hogy a termésmennyiség mellett az egyes hibridek termőhelyi- és évjáratnyi reakciói nyújthatnak megfelelő segítséget /a termésstabilitáson keresztül/ a fajtaválasztáshoz a növénytermesztőknek.

Nem volt célunk e reakciók okainak részletes vizsgálata, mivel a megfelelő fajtaválasztás után, a termőhelynek leginkább megfelelő hibridszortiment lehetséges termesztés-technológiai változatainak kidolgozása, mindenkor az illető növénytermesztő feladata.

Eredmények

Az elvégzett kísérletsorozat eredményeit évenkénti- és termőhelyenkénti bontásban a táblázatokban ismertetjük:

Termőhelyi hatás vizsgálata az 1999-es évjáraton belül (1–2. táblázat).

A 2. táblázatból példaként kiválasztva a H: H, H: S, és a H: N hibridek eredményeit mutatjuk be az évjáraton belül a termő-

1. táblázat: Az 1999. évi kísérletsorozat eredményei termőhelyenként

Hibrid	Termőhelyek							
	Békés megye		Fejér megye		Pest megye		Zala megye	
	Kaszatt. t/ha	Olajit. %	Kaszatt. t/ha	Olajit. %	Kaszatt. t/ha	Olajit. %	Kaszatt. t/ha	Olajit. %
H: A	2,63	45,6	2,69	42,8	2,93	43,4	2,87	46,8
H: H	1,98	46,5	2,37	45,8	3,15	47,0	2,20	45,6
H: S	2,45	46,2	2,44	42,8	2,46	44,8	2,28	46,8
H: N	2,23	46,5	1,94	42,7	2,78	48,5	2,12	46,9
H: P	2,68	46,4	2,22	41,6	2,42	43,1	1,64	43,2

2. táblázat: Az 1999. évi kísérletsorozat összesített eredményei a 4 termőhely átlagában

Hibrid	Kaszattermés (átlag)		Olajtartalom (átlag)	
	X t/ha/	CV %/	X %/	CV %/
	H: A	2,78	5,1	44,6
H: H	2,42	21,0	46,2	1,4
H: S	2,41	3,6	45,1	3,9
H: N	2,27	15,9	46,1	5,3
H: P	2,24	19,7	43,6	4,6
SzD 5%:	-	-		
SzD 10%:	-	1,7		

zött jelentős differencia tapasztalható. E különbségből arra következtethetünk, hogy a kisebb CV értékű H: H hibrid olajtartalom stabilitása sokkal jobb a 4 termőhely átlagában, mint a H: N hibrid olajtartalom stabilitása.

Különösen érdekes, hogy a H: N hibridnél a legkisebb termésmennyiséghez /2 t/ha alatti kaszattermés/ társul a legalacsonyabb olajtartalom, ami kétszeresen sújtja a növénytermesztőt. A H: H hibrid esetében az is kedvező, hogy nem a legalacsonyabb (2 t/ha alatti) kaszatter-

3. táblázat: A 2000 évi kísérletsorozat eredményei termőhelyenként

Hibrid	Termőhelyek							
	Békés megye		Fejér megye		Pest megye		Zala megye	
	Kaszatt. t/ha	Olajit. %	Kaszatt. t/ha	Olajit. %	Kaszatt. t/ha	Olajit. %	Kaszatt. t/ha	Olajit. %
H: S	3,30	51,9	3,15	50,6	3,28	49,5	2,33	47,0
H: N	3,11	51,0	3,24	45,3	3,34	56,2	2,26	47,0
H: R	2,81	51,6	3,03	47,6	3,20	48,5	2,38	48,2
H: N	2,95	49,6	2,87	45,9	2,75	46,0	2,30	45,0
H: V	2,65	48,8	2,79	46,0	2,67	46,6	2,19	43,7

hely hatását, az illető hibridek kaszattermésére és olajtartalmára:

A hivatkozott három napraforgó hibrid kaszattermése között nem adódott szignifikáns különbség a 4 termőhely átlagában. Viszont jelentős különbségek adódtak az egyes hibridek középértékeinek százalékában kifejezett szórásban, a CV értékekben. A CV értékének nagysága ez esetben utalást ad az illető hibrid különböző termőhelyek közötti termésstabilitására az adott évjáraton belül.

Konkrétan a 2. táblázatból látható, hogy a H: H és a H: S hibridek kaszattermése szinte majdnem megegyezik a 4 termőhely átlagában, ugyanakkor CV értékeik között jelentős a különbség. A kisebb CV értékkel rendelkező H: S hibrid termésstabilitása jobbnak mondható a jóval nagyobb CV értékkel rendelkező H: H hibrid termésstabilitásánál. Ezen eredmények alapján a H: S hibrid mind a 4 termőhelyre általánosan ajánlható termesztésre, míg a H: H hibrid csak bizonyos termőhelyekre ajánlható napraforgó-termesztésre pl.: Pest és Fejér megyék.

Hasonló következtetés vonható le az olajtartalom vonatkozásában a H: H és a H: N hibridek esetében is. Olajtartalmuk szinte nem különbözik egymástól a 4 termőhely átlagában, viszont CV értékeik kö-

méshez társul a legalacsonyabb olajtartalom.

A három hibrid H: H, H: S, H: N esetében együttesen értékelve a két tulajdonság /kaszattermés, olajtartalom/ termőhelyi érzékenységét – az adott évjáraton belül – elmondható, hogy a H: S hibrid jó átlagokkal és kis CV értékekkel rendelkezik. Így biztonsággal ajánlható bármely termőhelyen termesztésre. Ugyanakkor a H: H hibrid leginkább Pest és Fejér megyékben, míg a H: N hibrid Pest és Békés megyékben ajánlható termesztésre.

A kísérletsorozatból kapott eredmények alapján arra következtethetünk, hogy az adott évjáratban a H: S jelű hibrid jó termőhelyi stabilitással rendelkezik mind a kaszattermés, mind az olajtartalom vonatkozásában, azaz kicsi a termőhelyi hatással szembeni érzékenysége az adott évjáraton belül. Ezért termesztendő „mindenhol” biztonsággal. A H: H jelű hibridnek a kaszattermés termőhelyi hatással szembeni érzékenysége igen nagy, míg az olajtartalom termőhelyi hatással szembeni érzékenysége igen kicsi. Így csak bizonyos helyeken termesztendő jó eredménnyel.

A H: N jelű hibrid nagy termőhelyi érzékenységgel bír, mind a kaszattermés, mind az olajtartalom vonatkozásában.

4. táblázat: A 2000 évi kísérletsorozat összesített eredményei a 4 termőhely átlagában

Hibrid	Kaszattermés /átlag/		Olajtartalom /átlag/	
	X /t/ha/	CV %/	X %/	CV %/
H: S	3,02	15,3	49,8	4,2
H: N	2,99	16,5	49,9	9,7
H: R	2,85	12,4	49,0	3,7
H: U	2,72	10,7	46,6	4,4
H: V	2,57	10,3	46,3	4,5
SzD 5%:	0,23		-	
SzD 10%:			2,7	

5. táblázat: Az 1999–2000-ben végzett kísérletsorozat összesített eredményei a 4 termőhely átlagában

Hibrid	Kaszattermés				Olajtartalom			
	1999		2000		1999		2000	
	Átlag X t/ha/	CV %/	Átlag X t/ha/	CV %/	Átlag X %/	CV %/	Átlag %/	CV %/
H: S	2,41	3,6	3,02	15,3	45,1	3,9	49,8	4,2
SzD 5%:		0,57				3,3		
H: N	2,27	15,9	2,99	16,5	46,1	5,3	49,9	9,7
SzD 10%:		0,59				-		

Tehát szintén csak bizonyos termőhelyeken ad jó eredményt.

Termőhelyi hatás vizsgálata a 2000-es évjáraton belül (3. táblázat).

A 4. táblázatból látható, hogy 1999-hez képest is mindkét hibridnél egyaránt nőtt 2000-ben, 4 termőhely átlagában, a kaszattermés és az olajtartalom. A H: S hibrid esetében a kaszattermés CV értéke jelentősen megnőtt, az olajtartalom CV értékének növekedése nem számottevő. A H: N hibridnél viszont a kaszattermés CV értéke alig változott, míg az olajtartalom CV értékének növekedése jelentős.

Ez azt jelenti, hogy a H: S hibrid kaszattermésének termőhelyi érzékenysége megnőtt, viszont olajtartalmának termőhelyi érzékenysége alig változott a 2000. évben az előző évihez viszonyítva egy magasabb termésszinten.

A H: N hibrid kaszattermésének termőhelyi érzékenysége szinte alig változott, míg olajtartalmának termőhelyi érzékenysége jelentősen megnőtt a 2000. évben az előző évihez viszonyítva, egy magasabb termésszinten.

Az évjárat hatását vizsgálata a termőhelyek átlagában (5. táblázat). A táblázatból látható, hogy a H: S jelű hibrid kaszattermése és olajtartalma 1999-hez viszonyítva szignifikánsan növekedett a 4 termőhely átlagában az évjárat hatására 2000-ben.

A H: N jelű hibrid kaszattermésének növekedése szintén szignifikáns 1999-hez képest, ám az olajtartalom növekedése nem mutat szignifikanciát, még P=10 %-os valószínűségi szinten sem a 4 termőhely átlagában az évjárat hatására 2000-ben.

Összességében elmondható, hogy a 2000. évjárat pozitív hatást gyakorolt mindkét hibrid kaszattermésére, és olajtartalmára egyaránt.

Következtetések, javaslatok

Az elvégzett kísérletsorozat lehetőséget ad a hibridek egzakt értékelésére, választ adva azok termőhelyi- és az évjárat hatásokkal szembeni érzékenységére is.

Ezek ismerete segítségével nyújt a növénytermesztőknek a termésstabilitáson keresztül a termőhelynek leginkább megfelelő hibrid kiválasztására. Példánkban így, a kísérletsorozatban alaposabban vizsgált H: S, és H: N jelű hibridek esetében, a „képzelt-

beli” ajánlati fajtalistára kerülő adatok a következők lennének:

1./ A H: S hibrid értékelése

A H: S hibridnél egy csapadékos évjárat esetén alacsonyabb kaszattermással és olajtartalommal számolhat a termelő kis CV értékek mellett.

Ilyen évjáratban a hibrid termőhelyi hatásokkal szembeni érzékenysége CV értékei alapján kicsi. A különböző termőhelyek közötti termésstabilitása jó.

Egy száraz évjáratban magasabb termést produkál mind a kaszat, mind az olajtartalom vonatkozásában. Szignifikánsan pozitívan reagál az évjárat hatására. Vagyis megnő a kaszattermés termőhelyi érzékenysége, sokkal jobban érvényre jutnak a természet során a jobb termőhely adottságai, mint csapadékos évjáratban. Az olajtartalom CV értéke a két vizsgálati évben alig változik.

Kísérletsorozati eredményei alapján bármely évjáratban és termőhelyen általánosan ajánlható termesztésre a napraforgó termelőknél.

2./ A H: N hibrid értékelése

A H: N hibrid csapadékos évjáratnál szintén alacsonyabb kaszattermést és olajtartalmat produkál magas CV értékek mellett. Ez arra utal, hogy ilyen évjáratban nagy a hibrid termőhelyi érzékenysége. Jellemzője, hogy a nagy kaszattermésekhez magas olajtartalom, az alacsony kaszattermésekhez alacsony olajtartalom társul.

A H: N hibrid száraz évjáratban ugyancsak magasabb termésszinten teljesít, mind a kaszattermés, mind az olajtartalom

vonatkozásában. Az évjárat hatására is szignifikánsan pozitívan reagál, de a szignifikancia csak a kaszattermésre vonatkozik.

A termőhelyi érzékenysége, – a kaszattermés CV értékeit figyelembe véve –, alig változik az egyes évjáratokon belül. Ez azt jelenti, hogy a hibrid évjáratról függetlenül hasonló mértékben érzékeny az éven belüli termőhelyi hatásokra. Az olajtartalom termőhelyi érzékenysége számottevően növekszik CV értékei alapján az egyes évjáratokban.

A felsoroltak alapján ezért a H: N jelű hibrid évjáratról függetlenül – nagy termőhelyi érzékenysége miatt – csak bizonyos, jó adottságú termőhelyekre ajánlható termesztésre.

Az elvégzett kísérletsorozathoz hasonló kísérletek beállításával meghatározható lenne – legalább a nagy területeken termesztett napraforgó hibridek esetében – az egyes hibridek termőhelyi- és évjárat reakciója a CV értékek alapján, mivel ezek nagy jelentőséggel bírnak a termésstabilitás megítélésében. A kapott értékek és a termésátlagok felhasználásával pedig, egy tapasztalatban gazdag ajánlati fajtalista lenne elkészíthető és közreadható a növénytermesztők számára. E fajtalista véleményem szerint nagyban segítené a növénytermesztők eligazodását a nagyszámú fajtakínálatban.

A módszert tovább lehetne finomítani a termőhelyek számának növelésével és a kísérletsorozat több éven át tartó folyamatos megismétlésével. Így lehetőség nyílna az egyes termőhelyekre legalkalmasabb hibridszortimentek pontosabb meghatározására is.

Összefoglalás

Magyarországon a talaj- és klimatikus viszonyok, a gazdálkodási és technológiai tényezők sokfélesége ingadozóbbá teszik a napraforgó termés mennyiségi- és minőségi stabilitását más európai napraforgó termelő országokhoz viszonyítva.

Mivel a növénytermesztési tényezők gyökeresen befolyásolják a termést, a fajtahasználatnak összhangban kell lennie a növénytermesztés különböző feltételeivel és a differenciálódó felhasználói igényekkel.

Az okszerű fajtahasználathoz viszont a termelőknél szükségük lenne – már csak a minősített hibridek nagy száma miatt is – egy kísérleti eredményeken alapuló napraforgó ajánlati fajtalistára.

Más típusú hibridet célszerű ugyanis termesztetni – gazdaságossági megfontolásból is – a kedvezőbb ökológiai adottságú termőtéjakon intenzív termesztéstechnológiával, mint a kedvezőtlenebb termőhelyi adottságú területeken extenzív módszerekkel.

Dr. Lajkó László

**A jövőben mindig megkeressük a lehetőséget, hogy a vetőmaggal foglalkozó nemzetközi szervezetek híreiről a Vetőmag Termékta-
nács tagságát tájékoztassuk.**

A Nemzetközi Vetőmag Szövetség eseményei

FIS-ASSINSEL összevonás

A 2002. év fontos mérföldkövet jelent a Nemzetközi Vetőmag Szövetség (FIS) életében. A május 27–31. között Chicagóban rendezendő kongresszuson hivatalosan kihirdetik a Szövetségnek a növénynevelők tevékenységét összefogó ASSINSEL Egyesülettel való fúzióját. A két szervezet eddig is szorosan együttműködött. A formális egyesítés azt akarja hangsúlyozni, hogy egy újonnan kinemesített növényfajta – mint szellemi tulajdon – értéke, a vetőmag forgalmazáson keresztül jelenik meg. Az összevonás egyben erősíteni kívánja a Titkárság munkájának hatékonyságát és a vetőmag ipar szerepét a nemzetközi fórumokon. Az összevont szövetség elnevezése gyakorlatilag változatlan marad, angol nyelvű rövidítése viszont ISF lesz.

Kongresszusok és szekció ülések

■ A Chicago-i kongresszus szervezése egyébként jól halad. Az amerikai tagszövetség mindent megtesz e fontos rendezvény emlékeztetések érdekében. A programmal és a részvétellel kapcsolatos információk a www.worldseed2002.com honlapról lehívhatók. A Fenntartható Mezőgazdaság Bizottsága és a Kommunikációs Bizottság a kongresszusra egy ISF (FIS) brosúra közreadását tervezi, ami összefoglalja, hogy a növénynevelés és a vetőmag ipar hogyan járul hozzá a fenntartható mezőgazdasági fejlődéshez. Ez a téma szerepelni fog a 2002. augusztus 26. és szeptember 4. között Johannesburgban megrendezésre kerülő ENSZ csúcserkeztetésén is.

■ A Szövetség 2001. őszi véglegesítette az Élelmiszer-ipari és Mezőgazdasági Növényi Géntartalékokról szóló Nemzetközi Egyezményt (PGRFA), amely – mint a múlt év őszi tartott FAO-Konferencia egyik központi témája – egy hétves tárgyalás-sorozat eredményeként a biológiai diverzitás védelmét szolgáló korábbi megállapodást helyettesíti. A biológiai

diverzitás védelmét és a géntartalékokhoz való általános hozzáférhetőséget biztosító új egyezmények alapvetően befolyásolják majd a teljes vetőmag szektort. Ezzel kapcsolatban az ISF (FIS) Titkárság a közeljövőben egy információs dokumentumot ad közre, amely összefoglalja a kérdés technikai és jogi aspektusait.

■ A Szövetség szekciói 2001. őszi folyamatosan megtartották soros üléseit. A viták középpontjában a következő kérdések álltak:

- a genetikailag módosított szervezetek véletlen előfordulása a hagyományos vetőmag tételekben;
- az elsődlegesen származtatott fajták vetőmagvainak felhasználása;
- a termelői (visszatartott) vetőmagvak felhasználhatósága;
- a vegyszerrel kezelt vetőmag tételek címkézése.

■ A legutóbbi kérdéssel kapcsolatban a Vetőmag Kezelési és Környezetvédelmi Bizottság egy vetőmag kezelési (csávázási) tájékoztatót adott közre a Web-en. Ezenkívül egy „Vetőmagkezelési Konferencia” megrendezését irányozták elő a 2003. júniusában Bangaloréban tartandó ISF (FIS) Kongresszushoz csatlakozva.

■ A Zöldség Szekció és a Gyógynövény Szekció képviselőinek részvételével egy „ad hoc” munkacsoportot hoztak létre az amerikai Sun City-ben a biovetőmagvak alkalmazásával kapcsolatos kérdések szabályozására. Ehhez a munkacsoporthoz hamarosan a Kukorica Szekció is csatlakozik.

Szabályozandó kérdések

A Titkárság a tagszövetségek aktív közreműködésével komoly erőfeszítéseket tesz a hagyományos vetőmagokban véletlenül előforduló genetikailag módosított anyagokra vonatkozó jogi szabályozás elfogadása érdekében. Sajnos az erről szóló egyezményt mindeztidig nem sikerült

aláírni. Remélhetőleg erre az ISTA és az OECD közreműködésével hamarosan sor kerül, mivel a kérdés rendezetlensége várhatóan már a 2002. évi forgalomban is zavarokat okoz, különösen az Európába irányuló vetőmag export esetében. Az OECD illetékes bizottságának erről szóló vitájában az elfogadható küszöb-érték meghatározása jelentette a megegyezés akadályát. A Titkárság az OECD-vel és az ISTA-val együttműködve folytatja az elfogadható megoldás kidolgozását.

■ Az ASSINSEL keretében a Szellemi Tulajdon Munkacsoport 2001. októberében ismételtel megvitatta a szellemi tulajdon védelmére készített megállapodás tervezetét.

■ A FIS és az ISTA Végrehajtó Bizottsága tavaly októberben fontos kérdéseket vitatott meg. Többek között a laboratóriumok akkreditálása, a narancsbizonyítványok, a genetikailag módosított szervezetek véletlen előfordulása és a vitor-teszt tárgyköréből. Egyértelműen leszögezték, hogy valamely laboratórium ISTA-akkreditációjának elfogadása után nincs szükség a nemzeti hatóság jóváhagyására. A viták következményeként a vitor-teszteket valószínűleg törölni fogják a FIS-szabályokból.

Regionális szövetségek

A központi Szövetség mellett fontos szerep jut a regionális szövetségeknek is, az alábbiak szerint:

■ Ázsiai és Csendes-óceáni Vetőmag Szövetség (APSA). Ebben az évben november 18–21 között Ho Chi Minh városban tartja kongresszusát.

■ Kelet-Európai Vetőmag Hálózat (EESNET). Tulajdonképpen a volt szocialista országok vetőmag kereskedőinek szövetsége. Az utóbbi három évben Prágában rendezett sikeres kongresszusokat. Egyre inkább részt vesznek ezen a térségen kívüli országok képviselői is. A következő kongresszus 2002. november 4–5-én Pozsonyban kerül megrendezésre.

■ Európai Vetőmag Szövetség (ESA). A COSEMCO utódszervezete ez, és (Magyarországon mini-FIS-ként ismert). Kongresszusát legutóbb 2001. októberben Párizsban tartotta.

■ Latin-Amerikai Vetőmag Szövetségek Egyesülete (FELAS). Jelenleg a 2002. július 1–3 között a bolíviai Santa Cruz városban tartandó Pánamerikai Vetőmag Szeminárium előkészítésén dolgozik, amelyet az ISTA rendkívüli Közgyűlésével egybekötve rendeznek meg.

■ Afrikai Vetőmag Kereskedők Szövetsége (AFSTA). 2002. március 27–29. között Dakarban tartotta ez évi kongresszusát.

A növényi kártevők és kórokozók azonosítása

■ A vetőmag kereskedők számára rendkívül fontos kérdés, hogy vásárlóikat megfelelően tájékoztatni tudják az egyes fajtáknak a kórokozókkal és kártevőkkel szembeni viselkedéséről. A FIS 1996-ban elfogadta a „Definíciók a növényeknek a kártevőkkel és kórokozókkal szembeni reakciójával kapcsolatos fogalmak leírásáról” című kiadványt, amely a FIS/ASSINSEL honlapján elérhető, és használata a kockázatok és reklamációk elkerülése érdekében minden vetőmag kereskedőnek ajánlott.

■ A kórokozók és kártevők azonosítását illetően a Zöltség és Dísnövény Szekció úgy döntött, hogy az egyértelműség érdekében a vírusok, gombák, baktériumok, nematódák és rovarok nemzetség-ill. faj szintű azonosítására nevek helyett egységesített kódokat fognak használni. Az ezzel kapcsolatos információk (irányvonalak és javasolt kódok) szintén elérhetők a Szövetség honlapján a „növényegészségügy” című rovatban. Egyelőre azon kártevők és kórokozók kódjainak listája került összeállításra, melyekkel szemben rezisztencia vagy tolerancia létezik a vöröshagyma, a bab, a sárgarépa, a zeller, a keresztesvirágúak, az uborka, a saláta, a sárga-

dinnye, a borsó, a paprika, a spenót, a paradicsom és a görögdinnye fajokban.

Vegyés

A Kommunikációs Bizottság tovább kívánja javítani a tagszövetségek rendszeres tájékoztatását, ezért a „Mi újság a vetőmag iparban? www.worldseed.org” című Weboldalon új rovatokat jelentet meg a vetőmag szektort érintő nemzetközi megállapodásokról, valamint a „gyakran feltett kérdésekről (FAQs)” és a vetőmagvak vegyszeres kezeléséről (csávázásáról).

■ Az OECD vetőmag-minősítő rendszerének tagjai sorába felvették Lettországot, Jugoszláviát és az Oroszországi Szövetséget. Ez annyit jelent, hogy ezek az országok export vetőmag tétéleikre OECD-bizonyítványt állíthatnak ki, vagyis az ezen országokból származó vetőmagvak (a megjelölt fajokból) exportálhatók az OECD-rendszert elfogadó országokba.

■ Az UPOV elfogadta a Korea Köztársaság tagságát, és jelenleg elbírálás alatt áll India tagfelvételi kérelme.

■ A FIS Titkárság személyi állományában 2002. áprilisában változás következett be, mivel Patrick Heffer főtítkárhelyettes – aki ebben a minőségében kiváló munkát végzett – megvált a Titkárságtól,

és a Nemzetközi Műtrágyai Szövetség Mezőgazdasági Bizottságának titkáráként fog dolgozni Párizsban.

■ A FIS Titkárság új munkatársat keres a vetőmag feldolgozás és forgalmazás technikai kérdéseinek intézésére. A Nyoni (Svájc) teljes munkaidős és azonnal betölthető állás elnyeréséhez, a vetőmagiparban való jártasság mellett az angol nyelv magas színvonalú ismerete és számítógépes felhasználói ismeret szükséges.

■ A Szövetség a tagvállalatok figyelmébe ajánlja a közelmúltban megjelent alábbi kiadványokat:

- Clive James: „A forgalmazott transzgenikus növények összefoglaló áttekintése”. További felvilágosítás: publications@isaaa.org

- „Lényegi biológiai biztonság CD-Rom”. Megrendelhető: info@agbios.com

- S. D. Doijode: „A zöldegnövények vetőmagvainak tárolása. További felvilágosítás: getinfo@haworthpressinc.com

■ A Wageningen-i Nemzetközi Mezőgazdasági Központ (IAC) 2002. április-július között 14 különböző továbbképzési tanfolyamot szervez a biotechnológia, a növény-nemesítés és vetőmag feldolgozás tárgyköréből. További felvilágosítás és jelentkezés: a (31317) 495-395 fax-számon vagy a következő e-mail címen: training@iac.agro.nl, valamint a FIS Titkárságon.

Vetőmag Terméktanács kilépett tagjai 2002. január – április

Cég neve	irsz	város	utca	tanúsítvány száma	kilépés dátuma
Czirják János	5520	Szeghalom	Dózsa u. 22.	1037	2002.03.13.
Cseh István	5800	Mezőkovácsháza	Árpád út 258.	584	2002.01.01.
Kovács Klára	7000	Sárbogárd	Baross u. 3.	692	2002.03.26.
Nagy László	9099	Pér	Reptéri út 3.	549	2002.02.25.
Agroker Hungária Rt.	5000	Szolnok	Kombájn u. 1.	782	2002.03.01.
Agro-Sansz Kft.	8945	Bak	Hanna-major	451	2002.01.02.
Alföldi Gyepvetőmag Termelési Rendszer Kft.	5349	Bánhalma	Dékány J. u. 7.	645	2002.04.25.
Béke Mg. Szövetkezet	5673	Kamut	Petőfi út 4.	946	2002.03.11.
Dózsa Mg. Szövetkezet	5083	Kengyel	Harkányi-major	504	2002.02.19.
Gazdálkodók Mg. Szöv.	8948	Nova	Kossuth út 8.	189	2002.03.06.
Görbe & CO Kft.	5136	Jászszentandrás	Határ u. 9.	907	2002.03.26.
Hunyadi J. Mg. Szöv.	3885	Boldogkőváralja		229	2002.02.18.
Inicia Rt.	9141	Ikrény	Vasút sor 1.	622	2002.03.19.
Jópalócok Bt.	2638	Kemence	Tanya, Pf.: 14.	466	2002.04.17.
Kalász Gazdaszövetkezet	5650	Mezőberény	Hősök u. 5.	551	2002.02.18.
Kisalföld Agrofor Kft.	9026	Győr	Bácsai út 150/a.	823	2002.02.14.
Kossuth Mg. Szövetkezet	5940	Tótkomlós	Nyárfa u. 1.	609	2002.04.04.
Makadám Út-Víz és Kertépítő KKT	2484	Agárd	Széchenyi u. 4.	1013	2002.02.14.
Merci Kft.	6423	Kelebia	Határőr u. 3.	1023	2002.03.13.
Nagydorog és Vidéke ÁFÉSZ	7044	Nagydorog	Mező I. u. 4.	708	2002.02.25.
Nagyrabéi Petőfi Mg. Szöv.	4173	Nagyrabé	Rétszenthalmi u. 7.	768	2002.02.14.
Narivo Kft.	3433	Nyék-ládháza	Vitéz u. 24.	552	2002.02.14.
Rákóczi Szövetkezet	6921	Maroslele	Hunyadi u. 10.	935	2002.03.06.
Solum Rt.	2900	Komárom	Városmajor u. 30.	372	2002.02.13.
Szabadság MTSZ	5451	Öcsöd	Kossuth L. u. 28.	671	2002.02.13.
Új Élet MTSZ	9783	Egyházaskörde		479	2002.02.11.
Verneuil Hungária Kft.	2890	Tata	Hamari 13/b.	429	2002.02.11.
Vita Kft.	9634	Iklanberény	Fő u. 18.	740	2002.01.28.

TÁJÉKOZTATÓ

A 102/2001. (XII. 16) FVM rendelet 220. §. (OMMI díjtételek részleges visszaigénylése) – vetőmagtermesztés támogatása – címen benyújtott 2002. április 12-ig beérkező pályázatokkal kapcsolatos észrevételek, tapasztalatok a következők

1. Tárgyhó fogalma: a felmerült költségek kifizetését igazoló bizonylaton lévő dátum határozza meg a tárgyhót és az ezt követő hónap 15-éig postára kell adni a pályázatot. Nagyon sokan 15-e után küldik be a pályázatukat, ezért ezeket „határidőn túl beérkezett” indokkal kell elutasítanunk.

2. Nyilvántartási szám (regisztrációs szám):

A 236/1998.(XII. 30.) Kormány rendelet alapján a jogi személyiségű gazdasági társaság, nem jogi személyiségű gazdasági társaság, szövetkezet, főfoglalkozású egyéni vállalkozó, nem főfoglalkozású egyéni vállalkozó, főfoglalkozású őstermelő, nem főfoglalkozású őstermelő, családi gazdálkodó esetében kötelező a regisztráció.

Az FVM által külön rendelet alapján elismert zöldség-, gyümölcsstermelői, ér-

tékesítő szervezetek, illetve a mezőgazdasági termékek és áruk beszerzésére, feldolgozására, tárolására, értékesítésére létrejött szövetkezetek esetében a miniszter által külön rendeletben meghatározott támogatás igénybevételének nem feltétele az e rendelet szerinti nyilvántartásba vétel.

A regisztrációra kötelees pályázók közül sokan nem tüntetik fel a pályázati lapon a regisztrációba vételt igazoló nyilvántartási számot, ezért a hiányt pótolhatjuk.

3. A 102/2001. (XII. 16) FVM r. 197.§ alapján: „Az igénybe vehető támogatások 2002. január 1-je utáni költségek térítésére terjednek ki.” Ennek értelmében, a 2001-ben felmerült költségekre nem adhatunk támogatást.

4. Összesítő táblázatok: pontatlanul vagy hiányosan vannak kitöltve, különös tekintettel a kifizetést igazoló bizonylat számára nézve.

5. Kifizetést igazoló bizonylat másolata: csak bankszámlakivonatot tudunk elfogadni, könyvelési jegyzéket, átutalási megbízást nem.

Dr. Kemendy Tibor

Agrárintervenciók Központ
elnökhelyettes

Díj

A Magyar Köztársaság földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztere a mezőgazdaság területén végzett kiemelkedő munkássága elismeréséül **Újhelyi Imre Díjat** adományozott többek között

- Bende Károlynak, a Bólyi Mezőgazdasági Rt. vetőmagüzem igazgatójának,

- Dr. Széll Endrének, a szegedi Gabonatermesztési Kutató Kht. tudományos osztályvezetőjének.

Mindkét kitüntetett a vetőmag szakma kiemelkedő dolgozója. Munkájuk eredményét közvetlenül, vagy közvetve, a magyar vetőmagtermelők és felhasználók is hasznosították.

A kitüntetetteknek köszönetünket fejezzük ki és gratulálunk.

Vetőmag Terméktanács új tagjai

2002. február – április

Név	cégnév	irsz	város	utca
Apró Pál	magánszemély	5000	Szolnok	Jávorfa u. 32.
Bárdi Péter	magánszemély	5630	Békés	Bartók B. u. 11.
Szentesi Mátyásné	magánszemély	5820	Mezőhegyes	Kossuth u. 47.
Tuhai Kálmán	magánszemély	5400	Mezőtúr	Fóti u. 182.
Veres Endre	magánszemély	5000	Szolnok	Pozsonyi út 67.
Vitáris Etelka	magánszemély	2941	Ács	Fő u. 87.
Szűcs Ferenc	Agrodéva Kft.	5510	Déaványa	Széchenyi út 4.
Kerekes László	Agro-Lele Mg. Kft.	6921	Maroslele	Hunyadi u. 10.
Juhász Ferenc	Agromagex-2000 Kft.	1125	Budapest	Patkó u. 8.
Veréb János	Bácsinnov Kft.	6430	Bácsalmás	Backnang u. 2.
Dévai Géza	Békés-Chemol Kft.	5600	Békéscsaba	Szarvasi u. 79/1.
Tálos Jenő	Bezenyei Mg. Szöv.	9223	Bezenye	Ady E. u. 47.
Heller Krisztián	Bioson Kft.	9444	Fertőszentmiklós	Mátrai u. 8.
Rozgonyi Zoltán	Csabaagro Kft.	5600	Békéscsaba	Felső nyomás 252.
Borkó István	Cserhát-Szolg Kft.	2676	Cserhátsurány	Bem út 1.
dr. Vidmann Mihály	Family-Coop Kft.	6000	Kecskemét	József A. u. 17/a.
Petényi Szilárd	Hunyadi Mg. Szöv.	5555	Hunya	Rákóczi u. 26.
Rideg András	Hunya-Szolg Kft.	5555	Hunya	Rákóczi u. 26.
Horváth Zoltán	Krisztina Tej Kft.	8948	Nova	Kossuth u. 8.
Cserháti Vencel	Magtápkér Kft.	5126	Jászfényszaru	Dobó I. u. 11.
Erdei Sándor	Magtár 2001 Kft.	4100	Berettyóújfalú	Toldi M. u. 33.
Baranyai György	Nagykopáncs-2000 Kft.	5940	Tótkomlós	Nyárfa u. 1.
Tomasovszki András	RM Agro Kft.	2233	Ecser	Ady E. u. 2.
Zubek Lajos	Rustica Kft.	2890	Tata	Hamari 13/b
Kugler István	Szekszárd-Mag Kft.	7100	Szekszárd	Rákóczi u. 134.
Lukács Rita	Új-Agrárius Kft.	2942	Nagyigmánd	József A. u. 45.
Németh Katalin	Venturia 5 Bt.	7811	Szalánta	Eszterágpusztá

A MAGYAR
MEZŐGAZDASÁG

MELLÉKLETE

2002. MÁJUS

KIADJA A MAGYAR
MEZŐGAZDASÁG KFT.

1146 Bp., Mirtusz u. 2.

FELELŐS KIADÓ:

Hájos László

NYOMÁS:

Veszprémi Nyomda

FELELŐS VEZETŐ:

Erdős András